

Oslo tingrett

Saker etter barneloven *- allmennprosess -*

Orientering om Oslo tingretts
behandling av saker etter
barneloven om foreldreansvar,
fast bosted og samvær.

September 2009

Barnets rettigheter

Rett til å uttale seg

Når barnet har fylt 7 år, har det rett til å uttale seg, jf. barneloven § 31. Dommeren skal av eget tiltak sørge for at barnet blir hørt. Når barnet har fylt 12 år, skal det legges stor vekt på barnets uttalelser.

Hvis det ikke er utilrådelig, vil dommeren eller den sakkyndige ha samtale med barnet, jf. barneloven § 61 nr. 4. Denne samtalen vil som regel finne sted like etter det første saksforberedende møtet. Det bør skrives et resymé av samtalen. Det bør protokolleres at barnet ble fortalt at det har rett, men ikke plikt, til å uttale seg, at uttalelsen har betydning for saken og at det blir skrevet et resymé som blir gjort kjent for foreldrene. Resyméet gjøres til et dokument i saken, og en kopi sendes umiddelbart til partene.

Rett til advokat

Retten kan i særlige tilfeller oppnevne en advokat eller annen representant for barnet, jf. barneloven § 61 nr 5. Staten dekker kostnaden, jf. § 61 annet ledd.

FØR SAKEN REISES

- 1. Gjennomført mekling** Det er en forutsetning for å reise sak om foreldreansvar, fast bosted og samvær for felles barn under 16 år at det er gjennomført mekling mellom foreldrene. Hvis mekling ikke er holdt, vil saken bli avvist. Informasjon om godkjente meklere finnes bl.a. på www.bufetat.no. Formålet med mekling er at foreldrene kommer frem til en skriftlig avtale om foreldreansvaret, fast bosted og samvær.

SAKSBEHANDLINGEN FOR TINGRETTE

- 2. Fri sakførsel og rettsgebyr** I familiesaker gis det normalt fri rettshjelp til partene hvis deres inntekt er under en nærmere bestemt grense, jf. rettshjelpsloven § 16. Sakene er gebyrfrie, jf. rettsgebyrloven § 10 nr. 4.
- 3. Stevning** Saken reises ved stevning, som må tilfredsstillende kravene i barneloven § 58 første ledd. Saksøker bør allerede i stevningen gi uttrykk for om man ønsker at retten skal forsøke mekling, og om man ønsker å få oppnevnt en sakkyndig som kan bistå under meklingsprosessen. Behov for tolk (og tolkespråk) bør opplyses i stevningen. Hvis saksøkte har advokat, bør det sendes en kopi av stevningen direkte til denne. Saken kan bringes inn for retten ved å bruke skjema for stevning (www.domstol.no / Når jeg skal i retten/ barnefordelingssaker). Det er bare rent unntaksvis at retten fatter avgjørelser om videre saksbehandling eller midlertidig avgjørelse, uten at saksøkte har fått anledning til å uttale seg.
- 4. Tilsvar** Tilsvaret må tilfredsstillende kravene i barneloven § 58 annet ledd. Saksøkte bør opplyse om man ønsker at retten skal forsøke mekling, og om man ønsker å få oppnevnt en sakkyndig som kan bistå under meklingsprosessen. Behov for tolk (og tolkespråk) bør opplyses i tilsvaret. Tilsvarsfristen vil vanligvis bli satt til to uker.
- 5. Videre saksbehandling** Tingretten vil som hovedregel innkalle partene til et saksforberedende møte. Hensikten er å klarlegge uenigheten, drøfte videre saksbehandling og eventuelt forsøke å mekle, jf. barneloven § 61 første ledd nr 1. Retten vil vurdere å oppnevne en sakkyndig til det første saksforberedende møtet. Den sakkyndige kan bli bedt om å snakke med barnet før dette første møtet, men vil bare unntaksvis bli bedt om å gjøre andre undersøkelser i denne fasen. Dommeren skal sørge for best mulig fremdrift i saken.

- 6. Første saksforberedende møte** De saksforberedende møtene holdes i en rettsal og ledes av dommeren. Etter dommerens anvisning sitter den sakkyndige ved et eget sakkyndigbord, eller ved siden av dommeren.

Prosessfullmektigene får ordet til en kort fremstilling (5-10 min.) av sakens tvistepunkter. Deretter avgir partene forklaring. Dommeren og den sakkyndige har på forhånd lest stevning, tilsvær og øvrige saksdokumenter. Derfor bør partene som hovedregel utdype disse, ved å redegjøre for barnets behov og ønsker, egen arbeidssituasjon, boligforhold, nye partnere/forhold og tidligere og nåværende omsorgsrelasjon til barnet.

Hovedformålet med dette møtet er å opplyse saken og legge en plan for den videre behandlingen av saken. Hvis det ikke allerede er oppnevnt en sakkyndig, kan partene eller deres prosessfullmektiger uttale seg om behovet for sakkyndig og eventuelt mandat.

Vanligvis vil dommeren før møtet ha avklart om det er grunnlag for å mekle mellom partene. Mekling kan også besluttes og gjennomføres under det første møtet. Saker knyttet til omfattende voldsutøving, rusmisbruk eller psykiatri vil som hovedregel være uegnet for mekling.

Dommeren avgjør i samråd med den sakkyndige og partene/prosessfullmektigene hvordan meklingen best kan gjennomføres. Hvis det ikke anses formålstjenlig med mekling, bør man på dette tidspunktet finne en passende dato for hovedforhandling. Retten kan også henvise partene til godkjent mekler, jf. Barneloven § 61 nr 2.

- 7. Midlertidig avgjørelse** Retten vil ta stilling til begjæringer om midlertidige avgjørelser når det er nødvendig, jf. barneloven § 60. Retten vil som hovedregel ikke ta stilling til slike begjæringer uten å høre motparten, og helst først etter et saksforberedende møte. Lovens hovedspor er mekling.
- 8. Krav og bevisføring** Retten skal behandle de krav partene har fremmet. Partene fremmer sine påstander og påstandsgrunnlag, og har hovedansvaret for å sørge for bevisføringen, jf. tvisteloven § 11-2. Retten er imidlertid ikke bundet av partenes prosesshandlinger lenger enn hva som er forenlig med barnets beste og offentlige hensyn, jf. barneloven § 48 og tvisteloven § 11-4.

- 9. Den sakkyndiges taushetsplikt** Den sakkyndige har taushetsplikt overfor utenforstående om personlige forhold. Den sakkyndige kan uten hinder av denne taushetsplikten gi retten (oppdragsgiver) de opplysninger han har fått i forbindelse med oppdraget.

Den sakkyndige plikter å svare på spørsmål på samme måte som vitner, jf. barneloven § 50 annet ledd og tvisteloven § 25-5 fjerde ledd. Den sakkyndige kan dermed ikke gi noe løfte om taushetsplikt til en part.

Dommeren har ansvar for at informasjon av betydning for saken fra den sakkyndige som mottas mellom/forut for rettsmøtene, eller i pauser, blir videreformidlet til partene. Den sakkyndige har meldeplikt til barnevernet etter barnevernloven § 6-4 tredje ledd, jf. andre ledd, når det er grunn til å tro at barnet blir mishandlet i hjemmet eller det foreligger andre former for alvorlig omsorgssvikt.

- 10. Informasjonsinnhenting og taushetsplikt** Retten har ansvar for at saken blir tilstrekkelig opplyst. I noen tilfeller må retten av eget tiltak, eller på begjæring fra partene, innhente ytterligere informasjon og vurderinger, for eksempel fra barnehage, skole, helsestasjon, lege, barnevern eller sosialtjeneste. Retten skal spørre partene om de samtykker til fritak for taushetsplikt, jf. tvisteloven § 22-5 (3). Dette må protokolleres. Hvis en part ikke gir samtykke, må retten eventuelt søke departementet (fylkesmannen) om fritak for taushetsplikt før slik informasjon innhentes, jf. § tvisteloven § 22-3 (2). Departementets/fylkesmannens vedtak kan overprøves av retten ved kjennelse, jf. tvisteloven § 22-3 (3). Retten har en særlig plikt til å sørge for tilstrekkelig opplysning av saken når problematikken knytter seg til vold, overgrep, dårlig forelderfungering, psykiatri og rus. Retten bør dessuten innhente uttalelse om hva som er barnets beste fra barnevernet og sosialtjenesten der det er nødvendig, jf. barneloven § 61 nr 6. Hvis det foreligger anklager om straffbare forhold av betydning for saken, har retten plikt til å anmode om å få politidokumentene utlånt, jf. tvisteloven § 21-3 andre ledd og påtaleinstruksen § 16-5 andre ledd. Se også Rt-2005-1474 og Rt-1995-622.

MEKLING I RETTSMØTER

- 11. Oppnevning av sakkyndig** Som hovedregel vil retten oppnevne en sakkyndig etter bestemmelsen i barneloven 61 nr 1 annet punktum. Sakkyndig vil imidlertid ikke bli oppnevnt hvis det etter rettens oppfatning er unødvendig. Oslo tingrett oppnevner som hovedregel psykologer som har gjennomgått et utdanningsprogram arrangert av Barne- og likestillingsdepartementet i samarbeid med Psykologforeningen og Den norske Legeforening. Kostnadene til sakkyndig under mekling betales av det offentlige.

12. Mandatet Den sakkyndiges mandat etter første saksforberedende møte vil vanligvis være å ha samtaler med hver av foreldrene alene, og med hver av foreldrene sammen med barnet. Innhenting av nødvendige komparentopplysninger fra skole, BUP, barnevern mv. vil normalt også inngå i mandatet.

Det er hensiktsmessig å fastsette mandatet i det første saksforberedende møtet, og samtidig be partene om å løse aktuelle instanser fra taushetsplikten. Den sakkyndige kan gjennom samtalen med partene og barnet bidra til å orientere

og rettlede partene, jf. barneloven § 61 nr 7. Samtalene vil også gi den sakkyndige en oversikt over ulike løsningsalternativer.

Den sakkyndige vil vanligvis bli bedt om å gi et kort skriftlig referat av sitt arbeid med foreløpige vurderinger. Referatet sendes retten innen en uke før neste avtalte rettsmøte, med kopi til hver av prosessfullmektigene.

I de saksforberedende møtene redegjør den sakkyndige for sitt løpende arbeid med saken. Hvis dommeren mottar informasjon av betydning for saken fra den sakkyndige mellom rettsmøtene, eller i pauser under rettsmøtet, har han ansvar for å videreformidle denne informasjonen til partene.

13. Meklingsmøtene Hvis retten beslutter at det skal mekles mellom partene, blir det normalt avholdt inntil tre meklingsmøter. Dommeren leder meklingsmøtet. Det følger av tvisteloven § 8-2 at dommeren under mekling ikke kan holde møter med hver part for seg, eller motta opplysninger som ikke kan gjøres kjent for begge parter. Bestemmelsen er imidlertid ikke til hinder for at dommeren har møte med begge advokater og den sakkyndige under meklingen. Dette kan være aktuelt i fastlåste situasjoner, for å komme fram til løsningsalternativer som så presenteres for partene og drøftes i fellesskap. Alternativt kan den sakkyndige ha møte med hver av partene og deres prosessfullmektiger. Meklingsmøtene kan også bli benyttet til å evaluere en midlertidig avtale eller kjennelse. Ved behov kan retten innhente uttalelse fra barnevernet og sosialtjenesten, jf. barneloven § 61 nr 6.

HOVEDFORHANDLING

- 14. Dommerens habilitet** Dommeren som leder hovedforhandlingen, er som regel den samme som ledet meklingen. Eventuelle innsigelser til dommerens habilitet som følge av meklingen, bør fremsettes så snart som mulig.
- 15. Forenklet domstolsbehandling** Hvis partene samtykker, og dommeren anser det forsvarlig, kan det avsies dom uten hovedforhandling, jf. barneloven § 61 nr. 8. Bakgrunnen for en slik forenklet domsbehandling er at meklingen kan ha gitt dommeren tilstrekkelig innsikt i saken.
- 16. Fagkyndig bistand** Ved beramning av hovedforhandling kan retten oppnevne en sakkyndig til å avgi en fagkyndig utredning, jf. barneloven § 61 nr. 3. Det er dommeren som tar stilling til om en slik sakkyndig bistand er nødvendig, og om det foreligger et særlig behov for slik bistand. Mens utgiftene til den sakkyndige under meklingsprosessen dekkes av det offentlige, er det partene selv som normalt må dekke utgiftene i forbindelse med hovedforhandlingen. I slike tilfeller blir det normalt innkrevd et forskudd, jf. rettsgebyrloven §§ 2 og 3. Hvis en sakkyndig har bistått i saken under et evt. meklingsforsøk, bør vedkommende normalt bare oppnevnes som sakkyndig under hovedforhandling hvis partene samtykker til dette.

FORMÅL OG PRINSIPPER

Tingretten ønsker med denne orienteringen å skape større forutsigbarhet i saksbehandlingen i saker etter reglene i barneloven.

Det vil som hovedregel være til barnets beste at partene gjennom mekling blir enige om de tvistepunktene som saken reiser.

Mekling kan dempe konflikten og gi et bedre grunnlag for å finne løsninger til beste for barnet.

Et forlik inngått etter mekling kan gi et godt grunnlag for et framtidig samarbeid mellom partene.

Dommeren har et selvstendig ansvar for at forlik i slike saker er til barnets beste, uavhengig av partenes påstander og påstandsgrunnlag.

UTGITT AV OSLO TINGRETT, POSTBOKS 8023 DEP. 0030 OSLO.

BESØKSADRESSE: C.J.HAMBROS Plass 4, 0164 OSLO .

TELEFON 22 03 52 00. INTERNETT: WWW.DOMSTOL.NO/OTIR

E-POST: OSLO.TINGRETT.POSTMOTTAK@DOMSTOL.NO